

• Glatz Ferenc: Európa tegnap és ma	3
• Pók Lajos: A világ a huszadik században	4
• Diószegi István: Az Osztrák–Magyar Monarchia	7
• Szász Zoltán: Magyarország a század-előn	14
• Németh István: A német állami egység fénykora	16
• Sipos Péter: Munkásság és munkásmozgalom	21
• Farkas Ildikó: Sikeres felzárkózás Európa peremén	26
• Frisnyák Zsuzsa: Motorizáció a századfordulón	28
• Majoros István: Francia századforduló	32
• Párizs Ágnes: Olaszország a századfordulón	39
• Surányi Róbert: A viktoriánus Anglia	41
• Szász Zoltán: Európa „keleti kapuja”	48
• Bíró László: A Balkán a századfordulón	51
• Niederhauser Emil: Oroszország, 1900	57
• Kovács Éva: Az oktatás tömegessé válása	64

Címlapon:

1900. A német Jugend című folyóirat címlapja, 1900. január

História

Szerkesztő: **Glatz Ferenc**

A szerkesztőség tagjai: **Engel Pál, Kertész István, Sipos Péter, Szász Zoltán, Tóth István György**

Olvasószerkesztő: **Burucs Kornélia**

Szerkesztőségi titkár: **Párizs Ágnes**

Munkatársak:

Demeter Zsuzsanna, Stemplerné Balog Ilona (kép);

Kovács Éva

Horváth Imre (számítógépes tördelés);

Nagy Béla (térkép)

Felelős kiadó: **História Alapítvány**

Elnök: **Niederhauser Emil**

Szerkesztőség: 1014 Budapest, Úri u. 53.

Telefon: 356-0457 Levélcím: Pf 9. Bp. 1250

www.historia.hu

A História Alapítvány bankszámlaszáma:

11701004-20125394 OTP Bp., I. ker. Alagút u. 3.

Szedés, tördelés: **MTA TTI Kiadványcsoportja**

Vezető: **Kovács Éva**

Nyomás: **MESTERPRINT Kft.**

Budapest, Vak Bottyán u. 30–32/B

Felelős vezető: **Szilágyi Tamás**

Megjelenik évente tízszer.

Előfizetési díj: 1 évre 1100 Ft

Terjeszti: **HIRKER Rt., NH Rt.** és alternatív terjesztők

Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál

és a Hírlap-előfizetési és Elektronikus Posta

Igazgatósnál (HELP), Budapest, Orczy tér 1–3.

Külföldre előfizethető: **Hess András Kereskedelmi Kft.**

H-1406 Budapest, P. O. Box 53

HU ISSN 01392409. Index: 25384

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza!

Európa tegnap és ma

A z európai kontinensen élő népek jövője az új világrendben... Amikor megszűnt a kelet–nyugati katonai, politikai és gazdasági vetélkedés. Amikor a világpolitika egypólusú lett... Amikor új típusú érdekellentétek uralják el a nemzetközi hatalmi vetélkedéseket. Már nem a zsidó–keresztény kultúrkörön belüli politikai-katonai rivalizálás áll a világpolitika tengelyében. A Szovjetunió vereséget szenvedett, nem a hagyományos katonai harctéren, nem látványos katonai csatában, hanem a technikai-ipari versenyben. Amely teljesítőképességét legalább úgy megviselte, mint egy háborús katasztrófa. Most új ellentétek keletkeznek: közírók, történészek a civilizációk közötti várható összeütközésről beszélnek, amely egyelőre békés verseny formájában jelentkezik. A zsidó–keresztény civilizáció immáron egyedüli vezető hatalmát, az amerikai, a különböző keleti (arab, kínai, japán) kultúrák „veszélyeztetik”. Úgy mond... – tesszük hozzá mi, mert egyáltalán nem vagyunk biztosak abban, hogy feltétlenül állami-politikai összeütközésekhez fog vezetni a Földgolyó eddigi „perifériáinak” technikai-civilizációs emelkedése. Félünk attól, hogy az amerikai-atlanti államrendszerek vezetőinek hagyományos gondolkodása keres újabb ellenségeket, fest létüket veszélyeztető ellenségképeket elének. És azt sem zárjuk ki: e hidegháborús gondolkodású politikai erők, talán velük összefonódott katonai-technokrata rétegek napi anyagi érdekeit fogalmazzák meg. Az arab térség, Kína, Japán, India, Afrika civilizatórikus, technikai emelkedése – szerintünk – nem feltétlenül veszélyezteti az eddig a zsidó–keresztény kultúrkörben élt népeket. Sem az atlanti, sem az európai térségben élő társadalmakat. De azt mi is látjuk: új típusú versenyhelyzet alakult ki. A katonai-technikai alapon és ezzel állami alapon nyugvó ellentéteket felváltotta a gazdasági civilizatórikus verseny. Az új típusú verseny színtere: az új technika – az informatika –, az új közösségteremtő erők, az új érintkezéskultúra, amelyet a telefónia, az elektronikus posta, hír- és információáramlás, a tudás demokratizálása, az emberi munkaerő és ismeretáramlás szabadsága hozott ránk. És amely a világ minden sarkában felszabadítja az emberi nem éltető erejét: a kíváncsiságot.

Az európai kontinens népeinek a millennium új kihívásokat hozott. A magyar állam ezeréves évfordulójára taglaljuk nemzeteink múltját. Minden nép múltját, amelyik itt élt velünk együtt: hol egy államkeretben, hol darab-államokban. Mint ma. De a millenniumon többre kell a történelemnek vállalkoznia, mint saját nemzeti múltjának idézése. (Ezt is megteesszük.) Fel kell villantania azt az időt, amikor az európai kontinens népeinek technikai-szellemi civilizációja valóban a világ élén állott. A múlt század fordulóját. Amikor az európai világ – szintén évszázadfordulót ünnepeelve – elégedett volt a maga sikereinek taglalásával. És félő, hogy ma is ebben az önelégültségünkben festett Európa-kép lóg falainkon. Vagy – látva az amerikai, közel- és távol-keleti kultúrák dinamizmusát – Európa-pesszimizmus vesz rajtunk erőt...

A História a múltat azért idézi, hogy szórakoztasson: megmutassa az emberi alkotó tevékenység sokszínűségének történelmi csodáját. De a História a múltat azért is idézi, hogy elgondolkodtasson. Múltról, jelenünkről.

Európa a csúcson, Európa a múlt századfordulón. Ez a jelen kettős-szám tematikája. Azután az év során bemutatjuk a kortárs-civilizációk államait: a múlt századforduló Kínáját, Japánját, Indiáját, Afrikáját, Amerikáját, Ausztráliáját. Amely földrészeket, államokat – sajnos – a kortárs európai talán kevésbé ismert. És ezért kovácsolt rossz európai politikát, rossz jövőt, nekünk szomorú jelent. És amely önközpontú jelent és történet szemléletet minél gyorsabban el kell felejtetni. És minél többször tekinteni körül a világban. Hogy lássuk reális esélyeinket: történészek, mérnökök, politikusok egyaránt.

GLATZ FERENC